

BESLUIT van GS van Utrecht

DATUM	19 juni 2020	TEAM	Vergunningverlening Natuur en Landschap
ZAAKKENMERK	Z-WNB-RI-REG-2019-0981	REFERENTIE	Servicebureau
NUMMER	82063AD7	DOORKIESNUMMER	030-2583311
UW BRIEF VAN	29 april 2019	FAX	030-2583139
UW NUMMER		E-MAILADRES	Servicebureau@provincie-utrecht.nl
BIJLAGE(N)	- voorschriften - locatie plangebied - overzichtskaart gebouwen - werkprotocollen	ONDERWERP	Generieke ontheffing ontwikkeling en exploitatie fort Honswijk

Besluit van Gedeputeerde Staten van Utrecht op de aanvraag van 29 april 2019 van Steunstichting VZZ, namens gemeente Houten, om ontheffing in het kader van artikel 3.8, eerste lid, van de Wet natuurbescherming (hierna: wet).

I. Besluit

Gelet op het bepaalde in de wet, het Beleidskader Wet natuurbescherming en Verordening Natuur en Landschap hebben wij besloten u:

Ontheffing te verlenen van de verbodsbepalingen genoemd artikel 3.5, eerste, tweede en vierde lid, van de wet, voor zover dit betreft het opzettelijk doden, het opzettelijk verstoren, en/of het beschadigen en/of vernielen van voortplantings- of rustplaatsen van de baardvleermuis s.l., franjestaart, gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, meervleermuis, ruige dwergvleermuis, vale vleermuis en watervleermuis, voor de periode tussen de verzenddatum van dit besluit en 31 december 2045.

Ontheffing te weigeren van de verbodsbepalingen genoemd artikel 3.5, eerste, tweede en vierde lid, van de wet, voor zover dit betreft het opzettelijk doden, het opzettelijk verstoren, en/of het beschadigen en/of vernielen van voortplantings- of rustplaatsen van de laatvlieger en de rosse vleermuis, omdat de wet niet overtreden wordt ten aanzien van deze soort.

II. Omschrijving van de aanvraag

Uw aanvraag heeft betrekking op het terrein van fort Honswijk. Doel van het project is om het fortterrein te herontwikkelen en vervolgens te exploiteren. U vraagt ontheffing van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 3.5 van de wet voor wat betreft de baardvleermuis (s.l. *Myotis mystacinus/brandtii*), franjestaart (*Myotis nattereri*), gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*), laatvlieger (*Eptesicus serotinus*), meervleermuis (*Myotis dasycneme*), rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*), ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*), vale vleermuis (*Myotis myotis*) en watervleermuis (*Myotis daubentonii*) voor de periode van 1 mei 2019 tot en met 1 mei 2024.

III. Procedure

De aanvraag is afgehandeld overeenkomstig het bepaalde in afdeling 4.1.2 van de Algemene wet bestuursrecht. Op 30 oktober 2019 heeft u deze aanvraag aangevuld.

IV. Toetsingskader

De baardvleermuis, franjestaart, gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, meervleermuis, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis, vale vleermuis en de watervleermuis zijn beschermd ingevolge artikel 3.5 van de wet.

Baardvleermuis s.l.: *Myotis ssp.*

Bij het waarnemen van vleermuizen (zicht zonder hanteren of geluidswaarneming met batdetector) is het maken van onderscheid tussen de baardvleermuis (*Myotis mystacinus*) en de Brandt's vleermuis (*Myotis brandtii*) niet mogelijk. Bij onderzoeken in het verleden waarbij overwinterende vleermuizen tot op soort gedetermineerd zijn, zijn geen Brandt's vleermuizen waargenomen. Er is geen indicatie dat deze soort aanwezig is op fort Honswijk. Aanwezigheid kan echter niet geheel uitgesloten worden. Omdat de soorten sterk gelijkend zijn wordt de Brandt's vleermuis in dit besluit verder behandeld onder baardvleermuis s.l..

Generieke ontheffing

Het fortterrein wordt de komende jaren herontwikkeld. Doel van deze herontwikkeling is om het fort zodanig te exploiteren dat er geen additionele financiële middelen benodigd zijn vanuit derden om het fort in stand te kunnen houden. Omdat pas gestart kan worden met het uitgeven van gebouwen en/of overige exploitatiemogelijkheden nadat zekerheid is verkregen middels (onder andere) deze ontheffing is het op het moment van aanvragen niet mogelijk gebleken om een duidelijke planning en uiteindelijke inrichting kenbaar te maken. Dit maakt dat er in deze toetsing enkel kaderstellende maatregelen getoetst kunnen worden en dat op een later moment nog aanvullend onderzoek benodigd kan zijn om ontwikkelingen doorgang te kunnen laten vinden. Dit maakt de ontheffing generiek van aard.

In dit besluit wordt, conform het onderliggende onderzoeksrapport, gebruik gemaakt van een groepering van gebouwen. De toren, de contrescarpe en de schietbaan worden separaat behandeld, en de overige historische en moderne gebouwen gegroepeerd. In bijlage 3 bij dit besluit is een overzichtskaart opgenomen van deze verwijzingen.

Geldigheidstermijn ontheffing

Naast de ontheffing en voorschriften voor de ruimtelijke ingrepen en ontwikkelingen voorziet dit besluit in maatregelen en voorschriften voor de daaropvolgende exploitatiefase. Omdat gedurende de exploitatiefase herbeoordelingen en het aanpassen van voorschriften en maatregelen aan de orde kunnen zijn is de geldigheidstermijn van dit besluit ambtshalve verlengd tot en met 31 december 2045.

V. Vleermuisfuncties per gebouw(groep)

Toren

De toren heeft een functie als winterverblijfplaats voor de baardvleermuis s.l., franjestaart, gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, ruige dwergvleermuis en watervleermuis. Voor de baardvleermuis, franjestaart, en watervleermuis kan gesteld worden dat deze winterverblijfplaats van nationaal belang is. De gewone dwergvleermuis overwintert er bovendien massaal. Gedurende de wintertellingen worden er enkele tientallen tot meer dan 150 exemplaren van deze soorten geteld. Het aantal zwermende dieren is vele malen groter dan het aantal dieren dat teruggevonden wordt gedurende de wintertellingen; hierin zit een grote marge in verband met het niet altijd op naam kunnen brengen van de soorten en/of het niet vinden van alle exemplaren in verband met de vele (diepe) wegkruipmogelijkheden in het object.

De toren heeft tevens een belangrijke functie als kraamverblijf voor de watervleermuis. Naar schatting hebben in 2017 50-80 exemplaren van de watervleermuis gebruikgemaakt van dit kraamverblijf.

Voor de gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis en ruige dwergvleermuis heeft de toren ook een functie als zomer- of paarverblijfplaats.

Contrescarpe

De contrescarpe heeft een functie als winterverblijfplaats voor de baardvleermuis s.l., franjestaart, gewone grootoorvleermuis en de watervleermuis. Het betreft slechts één of enkele overwinterende exemplaren van deze soorten. In het verleden (2010) is ook een overwinterende gewone dwergvleermuis waargenomen in de contrescarpe.

In de contrescarpe is tevens een mogelijke paarverblijfplaats van de gewone grootoorvleermuis vastgesteld. Omdat hier geen zekerheid over is verkregen wordt er veiligheidshalve vanuit gegaan dat het een paarverblijfplaats betreft.

Overige historische gebouwen

De overige historische gebouwen hebben een functie als winterverblijfplaats voor de baardvleermuis s.l., franjestaart, gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis en watervleermuis. In het verleden (2008-2009) is tevens een winterverblijfplaats van de ruige dwergvleermuis vastgesteld.

De overige historische gebouwen hebben tevens een functie als zomer- en/of paarverblijfplaats voor de gewone dwergvleermuis. In het verleden (2008-2009) zijn er drie rustplaatsen van de gewone grootoorvleermuis en twee zomerverblijfplaatsen van de watervleermuis vastgesteld.

Moderne gebouwen

In de moderne gebouwen is één winterverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis vastgesteld in een kast.

De moderne gebouwen hebben tevens een functie als kraamverblijfplaats voor de gewone dwergvleermuis (40-80 exemplaren in gebouw B). Ook zijn er meerdere zomer- en paarverblijven van de gewone dwergvleermuis en de gewone grootoorvleermuis vastgesteld.

Schietbaan

Bij de schietbaan is in het verleden (2008-2009) een zomerverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis vastgesteld.

Groenstructuren en fortgracht

Voor de functionaliteit van het torenfort van winterverblijf is de beschutting tegen vooral koude wind uit noordoostelijke richting in de winterperiode van belang. De begroeiing op de fortwal draagt bij aan deze beschutting. Ook gedurende de foerageerperiode is de beschuttende functie van de begroeiing van belang. Het fortterrein vormt essentieel foerageergebied voor de vleermuizen, vooral gedurende de zomerperiode en in de overgangen van en naar de winterperiode wordt er intensief gefoerageerd op het terrein. Kap- en snoeiwerkzaamheden kunnen leiden tot het aantasten van de winterverblijfplaats en essentieel foerageergebied.

VI. Toetsing Ruimtelijke inrichting en ontwikkeling

Toren

In de toren worden geen ruimtelijke ingrepen uitgevoerd met negatieve effecten op de aanwezige vleermuisfuncties. De ontwikkelfase leidt voor dit object dan ook niet tot een overtreding van verbodsbepalingen.

Contrescarpe

Er worden geen bouwkundige wijzigingen doorgevoerd aan de contrescarpe. De ontwikkelfase leidt voor dit object dan ook niet tot een overtreding van verbodsbepalingen.

Overige historische gebouwen

De overige historische gebouwen worden in gebruik genomen. Hiertoe kunnen aanpassingen nodig zijn om een comfortabel binnenklimaat te realiseren. De aanwezige vleermuisverblijfplaatsen blijven zoveel mogelijk behouden. Het aantasten van verblijfplaatsen van vleermuizen, en daarmee het overtreden van verbodsbepalingen, kan niet geheel worden uitgesloten.

Moderne gebouwen

De moderne gebouwen worden deels gesloopt, of anders zeer ingrijpend gerenoveerd, voorafgaand aan ingebruikname. Het aantasten van verblijfplaatsen, het verstoren of doden van vleermuizen, en daarmee het overtreden van verbodsbepalingen, is aannemelijk.

Schietbaan

De schietbaan wordt mogelijk weer in gebruik genomen. De wens is om een schietvereniging gebruik te laten maken van dit gebouw. Het is nog niet duidelijk of hiertoe ook wijzigingen benodigd gaan zijn aan het bestaande gebouw. Mogelijk is (ingrijpende) renovatie noodzakelijk. Omdat niet uitgesloten kan worden dat er ruimtelijke ontwikkelingen plaats zullen vinden die zullen leiden tot een overtreding is een ontheffing noodzakelijk om de schietbaan opnieuw in gebruik te laten nemen.

VII. Toetsing exploitatie

Toren

Door de exploitatie van de toren kunnen verblijfplaatsen van de baardvleermuis s.l., franjestaart, gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, ruige dwergvleermuis en watervleermuis worden beschadigd en vernield. Bovendien kunnen exemplaren van deze soorten worden verstoord.

Contrescarpe

De binnenruimte van de contrescarpe zal worden geëxploiteerd. De aanwezige vleermuisfuncties in dit object zullen verloren gaan.

Overige historische gebouwen

Door het in gebruik nemen van de historische gebouwen kan er een ander microklimaat ontstaan in de buitenschil waarin zich vleermuisverblijfplaatsen bevinden. Door het exploiteren van de overige historische gebouwen kunnen exemplaren van de baardvleermuis s.l., franjestaart, gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis en watervleermuis worden verstoord, en verblijfplaatsen van deze soorten worden beschadigd en vernield.

Moderne gebouwen

Voor zover de verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis en gewone grootoorvleermuis tijdens de ruimtelijke ontwikkeling niet worden aangetast, kan er in de exploitatiefase sprake zijn van een effect op het microklimaat in de buitenschil waarin zich verblijfplaatsen bevinden. Door de exploitatie van de moderne gebouwen kunnen exemplaren van de gewone dwergvleermuis en gewone grootoorvleermuis worden verstoord, en kunnen verblijfplaatsen van deze soorten worden beschadigd en vernield.

Schietbaan

Indien de schietbaan opnieuw in gebruik genomen kan dit leiden tot een overtreding van de wet. Indien de aanwezige zomerverblijfplaats niet al verloren gaat bij een eventuele renovatie kan ook het gebruik (leidende tot een wijziging in het microklimaat, mogelijke verstoring en/of benodigde verlichting) leiden tot het aantasten van deze vleermuisfunctie.

VIII. Mitigerende en compenserende maatregelen

Om de negatieve effecten van de ruimtelijke ontwikkelingen en exploitatie zoveel mogelijk te voorkomen worden er mitigerende en compenserende maatregelen genomen. Zo zal het terrein voor zonsopkomst en na zonsondergang niet toegankelijk zijn voor publiek, en zal de hoofdwegenstructuur vleermuisvriendelijk verlicht worden. Buiten de hoofdwegenstructuur zal geen verlichting worden aangebracht. In de zomer zal het automatische toegangshek worden beperkt in afstemming op de gebruiksfunctie (momenteel toegankelijk van 07:00 – 21:00).

Mitigatie toren

In de winterperiode (15 september tot 15 april) worden er geleide excursies gegeven met maximaal 15 deelnemers. De kelder wordt hierbij niet bezocht. De excursie wordt maximaal drie maal per week gegeven, waarbij er telkens minimaal een dag verstrijkt tussen twee excursies. In de vroege zwermperiode (15 juli tot 15 september) en in de overgang van de winterperiode naar het vroege voorjaar (15 april tot 15 mei) kan dagelijks een excursie plaatsvinden met maximaal 30 personen. In de zomerperiode kan 4x per dag een excursie plaatsvinden met maximaal 30 personen.

Alle excursies worden, ongeacht de periode van het jaar, gegeven tussen 10:00 en 16:00. Deelnemers wordt verboden hard te praten, te roken of sterke zaklampen mee te nemen. Per verdieping worden de ruimtes met de meeste vleermuizen ontzien en er wordt geen additionele verlichting aangebracht.

Gedocumenteerde effecten van excursies op vleermuizen zijn bekend van het Zonnebergstelsel (mergelgroeve bij Maastricht) en de Fluwelengrot (Valkenburg). Uit de studie naar de effecten op de vleermuizen in het Zonnebergstelsel blijkt dat vleermuizen belopen routes vermijden, dat effecten op vleermuizen samen lijken te hangen met de klimaatzones en de eigenschappen van de soorten, en dat aantallen overwinterende dieren pas afnemen bij een hoge intensiteit van excursies. Deze casus is het meest vergelijkbaar met de bezoekenintensiteit op fort Honswijk. Het gebruik van de Fluwelengrot, gedurende enkele weken in november voor de kerstmarkt, is minder vergelijkbaar. De daar gemeten temperatuurstijging (5-8 graden Celsius) zal in de toren niet plaatsvinden. De baardvleermuis heeft zich in de Fluwelengrot kwetsbaar getoond voor de verstoring; sinds de kerstmarkten is er sprake van een negatieve trend in verhouding tot groeves in de omgeving. Franjestaart en watervleermuis tonen zich juist niet bijzonder kwetsbaar; de trends in de Fluwelengrot lijken niet in het bijzonder negatief beïnvloed te worden door de kerstmarkt. Wel toont de casus van de Fluwelengrot aan dat er zorgvuldig omgegaan moet worden met de exploitatie van ruimtes waarin kwetsbare vleermuissoorten verblijven.

In de centrale koker van de toren bevindt zich een warme kraam- en zomerverblijfplaats tussen de metalen balken en het dak (deksel). Verstoring door licht en mensen wordt voorkomen; bezoekers mogen de trap niet op en het luik blijft gesloten. Van nature valt er al licht naar binnen waardoor additionele verlichting niet nodig is voor normaal gebruik. Indien er toch verlichting noodzakelijk is, bijvoorbeeld voor onderhoudswerkzaamheden, zal deze niet onnodig blijven branden (eerder genoemde centrale regelkast).

De binnenplaats van de toren, de 'koker', wordt tijdens de zwermfase en in de winter niet verlicht. In beginsel zullen er na zonsondergang nooit mensen aanwezig zijn. Indien dit noodzakelijk is zal er enkel worden verlicht zolang en daar waar mensen aanwezig zijn.

Omdat verblijfplaatsen in de toren aangetast zullen worden door de excursies worden er alternatieve verblijfplaatsen aangeboden. Uit de studie gedaan in het Zonnebergstelsel is gebleken dat vleermuizen dieper wegkruipen bij verstoring. Op de begane grond en op de eerste verdieping zijn daarom extra wegkruipvoorzieningen gerealiseerd in de vorm van platte kasten en kasten van het type cd-rek (zie de bijlagen voor nadere omschrijving). Op beide lagen zijn in het najaar van 2019 tien platte kasten aan de wanden opgehangen.

Ook zijn er op beide lagen voor een lengte van 10 meter kasten van het type cd-rek opgehangen waarin de vleermuizen weg kunnen kruipen. Van deze 10 meter is 5 meter gerealiseerd in hout, en 5 meter gerealiseerd met keramische platen. Bij het ophangen is gelet op het aanbieden van een optimale range aan vochtigheid en beschutting tegen tocht.

Naast het aanbieden van kasten wordt er toegang verschaft tot kruitdampkanalen, ontluuchtingsgaten, rookgaskanalen en druipkokers. De druipkokers zijn in het verleden om veiligheidsredenen dichtgezet, echter blijkt uit tellingen op andere forten dat de druipkokers – omwille van de relatief hoge vochtigheid – bij uitstek geschikt zijn voor overwinterende vleermuizen. Om tocht tegen te gaan wordt er maar een deurtje per verdieping opengezet en blijven de overige deurtjes gesloten. Een derde van alle druipkokers per verdieping wordt op deze manier beschikbaar gesteld aan de vleermuizen.

Om het binnenklimaat te waarborgen is er een overzicht opgesteld van alle deuren en luiken in het torenfort. Voor de winterperiode is inzichtelijk gemaakt welke deuren en ramen er geopend of gesloten moeten worden en blijven. Het openen van ramen om toegang te bieden tot de zwermlocatie en het sluiten van deuren vergroten de geschiktheid van het microklimaat ten opzichte van het huidige gebruik.

Het gebruik van het torenfort zal worden gemonitord middels de reguliere wintertellingen. Indien de ervaren wintertellers vaststellen dat de tocht en/of luchtvochtigheid niet optimaal zijn, zal het voornoemde overzicht hierop aangepast worden. Indien een trendwijziging wordt waargenomen zal de excursie-intensiteit hierop worden aangepast. Bij een krimpende winterpopulatie en goed gebruik van de wegkruipvoorzieningen kan ook besloten worden om meer van de wegkruipvoorzieningen te realiseren.

De kelder van de toren wordt niet opengesteld voor menselijke gebruik. Om de luchtvochtigheid in de kelder en de rest van het fort te waarborgen zal de rein-water-functie van deze ruimte hersteld worden. Er zal dan ook altijd een laagje water op de vloer staan. In de kelder wordt tevens voor een lengte van 20 meter kasten van het type keramisch cd-rek opgehangen. Op proef wordt 4 van de 20 meter opgehangen aan het plafond van de kelder. Ook in kelder wordt toegang verschaft tot de kruitdampkanalen, ontluuchtingsgaten, rookgaskanalen en druipkokers. Om de kelder geschikt te houden zal de kelder standaard niet verlicht worden. Trappen en ruimtes beneden worden ook vanuit de toren niet verlicht. De verlichting zal geregeld worden via een centrale regelkast, zodat verlichting niet per ongeluk kan blijven branden na noodzakelijk gebruik (bijv. veiligheidsredenen).

Onder de houten vloer tussen de begane grond en de eerste verdieping kunnen door het monteren van planken langs de balken extra wegkruipmogelijkheden worden gerealiseerd. Deze voorziening wordt niet direct gerealiseerd, maar kan toegevoegd worden indien hier aanleiding toe zou zijn (krimpende aantallen en/of tegenvallend gebruik overige wegkruipvoorzieningen).

De gang onder de poterne zal verder geoptimaliseerd worden voor vleermuizen. Hier is een constante laag water van ca. 20 centimeter op de vloer aanwezig. De naar de dijk gelegen helft van de poterne zal middels drie ronde gaten toegankelijker worden gemaakt voor vleermuizen. De gang onder de poterne wordt vervolgens beschikbaar gesteld door een brievenbusopening te maken in een reeds aanwezig houten luik. De opening krijgt een ruwe, houtachtige kraag van 50 centimeter en zal 40 x 5 centimeter groot zijn. Door het realiseren van de kraag wordt voorkomen dat lucht uit de gang onder de poterne weg kan stromen. Omdat een kleine luchtstroom wel noodzakelijk is om een gradiënt in het microklimaat te creëren, en om vleermuizen naar de opening toe te leiden, wordt er een flexibele buis aangebracht tussen in één van de gaten in de buitenmuur en het houten luik. De flexibele buis zal een meter onder het vloeroppervlak van de poterne uitkomen. Om de gang onder de poterne verder te optimaliseren zullen ook hier wegkruipvoorzieningen worden gerealiseerd. Aan muren, in nissen en aan het plafond wordt in totaal 20 meter kasten van het type cd-rek gerealiseerd. De helft van deze 20 meter zal bestaan uit houten rekken, de andere helft uit rekken met keramische platen. Deze voorzieningen zijn additioneel op de kieren en spleten die reeds aanwezig zijn de muren en het plafond van de gang onder de poterne.

Contrescarpe

De ruimte tussen de contrescarpe en de toren blijft zoveel mogelijk onverlicht. Indien er toch verlichting noodzakelijk is zal vleermuisvriendelijke verlichting worden toegepast. Na 23:00 zal het altijd donker zijn.

Via de centrale regelkast wordt geborgd dat deze ruimte nooit onopzettelijk verlicht zal worden. Verlichting wordt altijd naar beneden gericht, en dus niet naar ingangen de toren in.

Werkzaamheden aan de contrescarpe in de fase van de ruimtelijke ontwikkelingen zullen altijd buiten het kwetsbare seizoen plaatsvinden. De contrescarpe blijft gedurende de werkzaamheden open voor vleermuizen, zodat er geen vleermuizen opgesloten kunnen raken en zij het object kunnen verlaten.

Overige historische gebouwen

Werkzaamheden aan de overige historische gebouwen zullen altijd plaatsvinden buiten de kwetsbare perioden van de vleermuizen. Ook zullen de objecten niet afgesloten worden voor vleermuizen gedurende de werkzaamheden, zodat zij gelegenheid hebben de objecten te verlaten.

Indien de kazemat/Flankbatterij hersteld wordt kan bij deze werkzaamheden toegang worden gecreëerd tot de ruimte achter de gemetselde gevel. Hiertoe kan, bijvoorbeeld, op 1 meter onder de bovenrand een verticale spleet worden gerealiseerd van 5 bij 2,5 centimeter.

Indien er financiële middelen beschikbaar komen zal de fortwal gereconstrueerd worden. Hier liggen kansen om winterverblijven voor vleermuizen te realiseren. Door het realiseren van een diep gelegen grondgedekte ruimte ontstaat een verblijf dat temperatuurstabiel is en een hoge luchtvochtigheid heeft. Deze ruimte kan door het realiseren van wegkruipmogelijkheden tussen voegen of andere kieren en spleten nog geschikter gemaakt worden voor vleermuizen. Door een deur of luik te realiseren kunnen de vleermuizen in dit object dan ook geteld worden. Door het realiseren van een goede zwermlocatie (zonverwarmd, onverlicht en onverstoorde) zal de kans vergroot worden dat dit object in gebruik genomen zal worden.

In overige gebouwen zullen waar mogelijk toegangen worden gecreëerd tot voor vleermuizen geschikte ruimtes (bijvoorbeeld door het openen van stootvoegen) of inbouwvoorzieningen worden gerealiseerd. Door een samenwerking van een architect en een vleermuisdeskundige kunnen kostenefficiënte voorzieningen worden aangebracht.

Moderne gebouwen

Werkzaamheden aan de moderne gebouwen zullen altijd plaatsvinden buiten de kwetsbare perioden van de vleermuizen. Ook zullen de objecten niet afgesloten worden voor vleermuizen gedurende de werkzaamheden, zodat zij gelegenheid hebben de objecten te verlaten.

Bij sloop van moderne gebouwen zal een seizoen voorafgaand aan de werkzaamheden worden onderzocht welke vleermuiswaarden aanwezig zijn. Indien er verblijfplaatsen verloren gaan door de sloop zullen er tijdelijke kasten aan gebouwen in de omgeving en permanente voorzieningen in nieuwbouw worden voorzien. Voor zover beschikbaar wordt hiervoor gebruik gemaakt van de Kennisdocumenten (Bij12). Indien het kwetsbare functies (kraam- of winterverblijfplaatsen, bij gewone dwergvleermuizen >25 exemplaren) en/of kwetsbare soorten betreft waarvoor geen standaardcompensatie bekend is zullen deze onderzoeken en mitigatieplannen worden voorgelegd aan Gedeputeerde Staten van Utrecht.

Schietbaan

Werkzaamheden aan schietbaan zullen altijd plaatsvinden buiten de kwetsbare perioden van de vleermuizen. Ook zullen de objecten niet afgesloten worden voor vleermuizen gedurende de werkzaamheden, zodat zij gelegenheid hebben de objecten te verlaten.

Nieuwbouw

Alle nieuwbouw wordt natuurinclusief gerealiseerd, voor zowel vleermuizen als gebouwbewonende vogels. Middels een samenwerking tussen een architect en vleermuisdeskundige worden integrale voorzieningen aangebracht.

Groenstructuren en fortgracht

Om te borgen dat het torenfort voldoende beschut blijft tegen noordoostenwind, en het terrein in de actieve periode dienst kan blijven doen als foerageergebied voor de soorten, worden kap- en snoeiwerkzaamheden altijd voorgelegd aan een deskundige. Bij het herstellen of creëren van zichtlijnen wordt een optimum gezocht tussen deze beschuttende functie en de esthetiek. De groenstructuren zullen in die mate beheerd worden dat er sprake zal blijven van een half open landschap. Effecten van deze werkzaamheden zullen middels de reguliere wintertellingen gecontroleerd worden.

Concluderend

Door renovatie, sloop en/of ingebruikname van de gebouwen op het fortterrein kunnen exemplaren van de baardvleermuis (s.l.), franjestaart, gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, meervleermuis, ruige dwergvleermuis, vale vleermuis en watervleermuis worden verstoord.

Ondanks alle voorzorgsmaatregelen kan, door de verborgen levenswijze van deze soorten, tevens niet geheel uitgesloten worden dat exemplaren van de soorten worden gedood. Ondanks het aanbieden van alternatieven, die in kwaliteit en kwantiteit ruimschoots voldoende zijn, worden er verblijfplaatsen van de soorten beschadigd en vernield. Ontheffing is dus ook noodzakelijk om de voorgenomen ontwikkelingen uit te mogen voeren.

De laatzvlieger en de rosse vleermuis zijn in geen van de te herontwikkelen objecten waargenomen. Het fortterrein doet enkel dienst als jachtgebied en migratieroute/stepping stone. Door het borgen van het halfopen karakter van de groenstructuren op het terrein zal het fortterrein deze functie ook op de lange termijn kunnen blijven vervullen. Ten aanzien van de laatzvlieger en de rosse vleermuis worden dan ook geen overtredingen van de wet begaan, en is geen ontheffing benodigd.

IX. Staat van instandhouding

Baardvleermuis (s.l.)

De trend voor het aantal overwinterende baardvleermuizen in de toren van fort Honswijk laat over de langere termijn een toename zien. De afgelopen tien jaar lijkt de populatie op het fort stabiel. Voor de gehele provincie Utrecht geldt dat de baardvleermuis een stabiele trend heeft. Door het nemen van maatregelen in de toren wordt verwacht dat het aantal winterverblijfmogelijkheden sterk toeneemt en wordt een positief effect verwacht op de baardvleermuispopulatie in de winterperiode. Voor foerageer- en migratieroutes wordt verwacht dat de mogelijkheden minstens stabiel blijven. Door het nemen van maatregelen en de gekozen inrichting komt de staat van instandhouding van de baardvleermuis s.l. niet in gevaar.

Franjestaart

De populatietrend van de franjestaart op het fort is niet te bepalen. Ondanks dat de wintertellingen een groei in de aantallen laat zien, zijn deze cijfers (door de lage aantallen) te insignificant om valide uitspraken te kunnen doen over de populatie. Op provincieniveau is de trend stabiel. Landelijk gezien is er een positieve trend waarneembaar voor de franjestaart. De te nemen maatregelen zijn noodzakelijk om de onzekerheid ten aanzien van de lokale populatie te ondervangen, en om de provinciale trend niet negatief te beïnvloeden. Door het creëren van weggroepmogelijkheden in het torenfort wordt een positief effect op de lokale (en daarmee provinciale) populatie verwacht. Door het minstens in stand houden van foerageer- en migratiemogelijkheden komt de staat van instandhouding van de franjestaart niet in gevaar.

Gewone dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis is de meest waargenomen vleermuissoort in Nederland. Ook op provinciaal en lokaal niveau komt deze soort veel voor. Op het fortterrein is het niet de meest voorkomende soort, met slechts regelmatig maar niet jaarlijkse waarnemingen gedurende de wintertellingen. Van alle voorkomende soorten op het fortterrein is van de gewone dwergvleermuis het meest bekend over het succesvol compenseren van verblijfplaatsen. Het is aannemelijk dat de voorgestelde voorzieningen in de toren, maar ook in de overige gebouwen, door de gewone dwergvleermuis geaccepteerd zullen worden. De lokale populatie zal door de voorgenomen ontwikkelingen toe kunnen nemen. De staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis komt door de voorgenomen ontwikkelingen en de daarop volgende exploitatie dan ook niet in gevaar.

Gewone grootoorvleermuis

De gewone grootoorvleermuis wordt verspreid over heel Nederland waargenomen, maar niet in grote aantallen. Dit geldt ook voor fort Honswijk, waar de soort regelmatig doch niet jaarlijks, wordt waargenomen tijdens de wintertellingen. In de winter van 2015/2016 is het hoogste aantal overwinterende exemplaren waargenomen (vijf stuks). Het is aannemelijk dat de voorgenomen maatregelen in het torenfort tevens functioneel kunnen zijn voor de gewone grootoorvleermuis. Deze soort zal mogelijk in mindere mate gebruikmaken van de weggroepvoorzieningen, maar door het vrijmaken van bijvoorbeeld de gang onder de poterne ontstaat er voor deze soort wel meer potentieel winterverblijf. Een negatief effect op de lokale populatie wordt daarmee voorkomen. De staat van instandhouding van de gewone grootoorvleermuis komt door de voorgenomen ontwikkelingen en exploitatie dan ook niet in gevaar.

Meervleermuis

Op landelijk niveau wordt een stabiele trend waargenomen in de zomer- en kraamverblijven van de meervleermuis. In de winter worden er toenemende aantallen waargenomen, echter is het aannemelijk dat dit te maken heeft met een veranderend migratiepatroon; van een toename in aantallen lijkt geen sprake te zijn. In het verleden is de meervleermuis slechts een keer, een enkel exemplaar, overwinterend waargenomen in het torenfort. Door de aanpassingen in het torenfort en het toegankelijk maken van de gang onder de poterne ontstaat ook voor deze soort (die elders in het land vooral overwintert in bunkers, mergelgroeves e.d.) meer potentieel winterverblijf. De voorgenomen ontwikkelingen en daaropvolgende exploitatie hebben naar verwachting geen negatief effect op de staat van instandhouding van deze soort.

Ruige dwergvleermuis

Op landelijk niveau is de ruige dwergvleermuis een van de meest waargenomen soorten in Nederland. Desondanks zijn er geen betrouwbare cijfers over absolute aantallen (geschat 50.000 – 100.000) of een populatietrend. Binnen de provincie Utrecht wordt de ruige dwergvleermuis vooral in de westelijke helft van de provincie regelmatig waargenomen. In het torenfort is de ruige dwergvleermuis, sinds 1981, vier maal waargenomen met een maximum aantal van 3 exemplaren in 2018-2019.

Door het nemen van maatregelen in de toren, maar ook het generiek aanbieden van inpandige verblijfplaatsen in de nieuwbouw, wordt het potentieel aan verblijfplaatsen voor deze soort vergroot. De staat van instandhouding van de ruige dwergvleermuis komt dan ook niet in gevaar.

Vale vleermuis

De vale vleermuis wordt zeer zelden waargenomen in Nederland. Vooral in zuid Nederland, de groeves in Limburg, wordt de soort overwinterend waargenomen. In het verleden is er een enkele keer een vale vleermuis overwinterend waargenomen in het torenfort. Omdat deze soort warmteminnend is kan het, door de gemiddelde temperatuurstijging, niet uitgesloten worden dat deze soort zich in de nabije toekomst zal (her)vestigen op het fortterrein. Door de aanpassingen in het torenfort neemt ook voor deze soort het potentieel aan winterverblijfplaatsen sterk toe. De staat van instandhouding van deze soort komt niet in gevaar.

Watervleermuis

De watervleermuis laat landelijk minstens een stabiele trend zien. Er zijn tevens indicaties dat van een lichte toename gesproken kan worden, ook binnen de provincie en de overige forten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Gedurende de wintertellingen in het torenfort wordt een toenemend aantal overwinterende watervleermuizen waargenomen. De toename is van dien aard dat deze significant geacht wordt. Door de aanpassingen in en onder het torenfort neemt het potentieel aantal winterverblijfplaatsen voor deze soort toe. De verwachting is dan ook dat de voorgenomen ontwikkeling en exploitatie geen negatief effect zullen hebben op de staat van instandhouding van de watervleermuis.

X. Belang van de aanvraag

U heeft ontheffing aangevraagd op grond van het belang: "Volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten". Hiervoor is de volgende onderbouwing aangeleverd:

"Fort Honswijk is een Rijksmonument (complexnummer 531624) in eigendom van de gemeente Houten. Het fort is een onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Er is in 2018 een aanvraag ingediend om de Nieuwe Hollandse Waterlinie aan te wijzen als UNESCO werelderfgoed. De aanwijzing wordt medio 2020 verwacht. Daarmee is er een verplichting de gebouwen en terrein te behouden. Daarvoor zijn restauratiewerkzaamheden noodzakelijk.

Het fort neemt binnen de Hollandse Waterlinie een belangrijke plaats in door de gaafheid en volledigheid waarmee de oorspronkelijke bebouwing bewaard is gebleven en door verschillende cultuurhistorische bijzonderheden. De herontwikkeling van het fort is een onderdeel van de totale herontwikkeling van de Hollandse Waterlinie. In de door de gemeente Houten opgestelde Structuurvisie Eiland van Schalkwijk opgesteld (2011, vastgesteld 2012) speelt het fort een centrale rol. Het principe 'People, Planet en Profit' vormt de basis van de duurzame gebiedsontwikkeling. Voor 'People' is 'het versterken van de cultuurhistorische en recreatieve waarden .. een belangrijke ambitie'. Waarbij 'het cultuurhistorische en recreatieve hoogtepunt ... het museale landschap van de Nieuwe Hollandse Waterlinie nabij fort Honswijk' is. Daar speelt fort Honswijk zelf uiteraard ook een grote rol in. De recreatieve rol van het fort is van groot belang voor de uitbreiding 'van de recreatief toeristische sector als economische drager' (Profit). En voor de natuurwaarden op het fort te behouden wordt tevens voldaan aan de laatste pijler 'Planet'. Met de herontwikkeling van fort Honswijk zijn dus ook economische en sociale belangen gediend."

Gelet op de naar voren gebrachte omstandigheden, en in het licht van de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 26 oktober 2016¹, zijn wij van oordeel dat het belang voldoende onderbouwd is om in deze zwaarder te mogen wegen dan het beschermingsbelang dat volgt uit de verbodsbepalingen die dienen ter bescherming van de baardvleermuis (s.l.), franjestaart, gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, meervleermuis, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis, vale vleermuis en watervleermuis.

XI. Alternatievenafweging

Om ontheffing te kunnen verlenen dient aangetoond te worden dat er voor het project geen andere bevredigende oplossingen zijn. Hiervoor is de volgende onderbouwing aangeleverd:

"Fort Honswijk is in haar geheel een Rijksmonument, zowel de (historische) gebouwen als (historische) landschapselementen.

¹ ABRvS, 26 oktober 2016, 201508784/1/A3, ECLI:NL:RVS:2016:2788, r.o. 13.2.

De gemeente Houten is als eigenaar van het terrein verantwoordelijk voor de instandhouding (restauratie én beheer) ervan. De activiteiten zijn locatiegebonden. Een alternatieve locatie is er niet. Verschillende alternatieven voor de intensiteit van de werkzaamheden zijn afgewogen. Een deel van de kosten die restauratie en beheer met zich meebrengt wordt door het Rijk vergoed, althans; daarvoor is een subsidieaanvraag ingediend bij het ministerie van OCW, waarvan de toekenning in februari 2020 wordt verwacht. Een veel groter deel moet door de eigenaar worden terugverdiend met de toekomstige exploitatie. De gemeente Houten heeft daarvoor in samenwerking met participatiegroep 'De Fortwerkers' (een alliantie van verschillende belanghebbenden) een ontwikkelkader opgesteld (van der Gun en Boonstoppel, 2019. Ontwikkelkader Fort Honswijk). Onderdeel van het ontwikkelkader is een financieel haalbare businesscase. De mogelijkheden voor opbrengsten voor restauratie en beheer worden beperkt door cultuurhistorische én ecologische kaders (zie paragrafen 2.4 en 5.4 in het ontwikkelkader). Deze kaders fungeren dus nadrukkelijk als uitgangspunten (Deel I in ontwikkelkader: Nota van Uitgangspunten).

Een volledige afhankelijkheid van subsidies, waarbij in principe ingebruikname van historische gebouwen wordt uitgesloten en er geen werkzaamheden plaatsvinden om de belevingswaarde of toegankelijkheid te vergroten is geen duurzaam alternatief. Dergelijke subsidieverstrekkingen bestaan er in deze wereld (helaas) niet. Sowieso hebben subsidieverstrekkingen altijd de voorwaarde dat objecten 'beleefbaar' worden met daardoor dus noodzakelijk aanvullende werkzaamheden én dat een groot deel van de kosten door de aanvrager zelf worden opgebracht. Daarom is gezocht naar een businesscase waarbij exploitatie financiën genereert voor de duurzame instandhouding binnen de kaders van het Ontwikkelplan (COUP, 2019). Scenario's die grootschalige renovatie en/of grootschalige nieuwbouw en/of zeer intensief gebruik van het gehele terrein (bijvoorbeeld inclusief de toren) met zich meebrengen om zo de exploitatie te verbeteren, en daardoor maximaal rendement genereren, zijn op voorhand niet doorgerekend. Deze passen niet binnen het ontwikkelkader. Hier is dus al een eerste alternatieven afweging gemaakt ten bate van de natuurwaarden. Twee scenario's zijn doorgerekend: 1) Basis scenario waarbij minder intensief gebruik wordt gemaakt van de historische gebouwen en fortterrein. De horeca faciliteiten zijn beperkt en van 'lagere' kwaliteit. 2) Extra scenario waarbij meer mogelijkheden worden gecreëerd voor hoogwaardige horeca. De historische gebouwen en fortterrein worden intensiever gebruikt. Een aantal investeringen die niet direct noodzakelijk zijn voor behoud worden uitgesteld. Het basis scenario vergt een grote initiële investering en door de lagere jaarlijkse opbrengsten sluit de voorziene jaarlijkse begroting negatief. Bij het extra scenario worden hogere jaarlijkse opbrengsten gegenereerd (waardoor ook deels het onderhoud van de gebouwen kan worden bekostigd) en door de fasering van restauratiewerkzaamheden is de initiële investering lager. De jaarlijkse begroting sluit positief. Bijkomend voordeel is dat door de fasering beter rekening kan worden gehouden met de natuurwaarden omdat tegemoet kan worden gekomen aan de vereiste om maatregelen ten bate van vleermuizen reeds te realiseren voordat de drukfactor optreedt en/of maximaal optreedt. Daarnaast biedt nieuwbouw juist ook mogelijkheden voor vleermuizen (zie Limpens en Schillemans, 2019. Het mitigatie- en compensatieplan). Insteek van het nu voorliggende plan is ingebruikname van alle op het terrein aanwezige gebouwen, met uitzondering van de toren, waarvan de vleermuisfunctie juist wordt versterkt, in combinatie met andere mitigerende en compenserende maatregelen."

Gezien het bovenstaande zijn er geen redelijke alternatieven mogelijk die zouden leiden tot een kwalitatief gelijkwaardig resultaat. De alternatievenafweging is hiermee dan ook voldoende onderbouwd.

XII. Conclusie

Gelet op het voorgaande verlenen wij u ontheffing als bedoeld in artikel 3.8, eerste lid, van de wet. Aan deze ontheffing zijn voorschriften verbonden, deze treft u aan in de bijlage bij dit besluit.

XIII. Bezwaar

U kunt binnen zes weken na de dag waarop deze beschikking op de voorgeschreven wijze is bekendgemaakt een bezwaarschrift bij Gedeputeerde Staten van Utrecht indienen:

- Digitaal: gebruikt u hiervoor het formulier "Bezwaar tegen beslissing provinciaal bestuur met DigiD". Uw DigiD geldt als ondertekening. U vindt het formulier via: www.provincie-utrecht.nl onder loket / klacht, bezwaar of melding doorgeven / bezwaar tegen beslissing provincie;
- Schriftelijk: t.a.v. de secretaris van de Awb- adviescommissie van PS en GS, postbus 80300, 3508 TH Utrecht.

Het bezwaarschrift moet in ieder geval bevatten:

- uw naam en adres;
- de datum;
- een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar is gericht (indien mogelijk, onder vermelding van het besluitnummer);
- de reden van bezwaar;
- ondertekening.

Aan de behandeling van een bezwaarschrift zijn voor de indiener geen kosten verbonden.

Overigens schort het indienen van een bezwaarschrift de werking van het besluit niet op. Als u niet kunt wachten op de normale behandeling van uw bezwaarschrift, hebt u de mogelijkheid om een voorlopige voorziening aan te vragen bij de rechtbank. U moet op dat moment ook al een bezwaarschrift hebben ingediend. Het verzoek om een voorlopige voorziening richt u aan de voorzieningenrechter van de Rechtbank Midden-Nederland, Sector bestuursrecht, postbus 16005, 3500 DA Utrecht.

XIV. Inwerkingtreding

Dit besluit treedt in werking op het moment van bekendmaking door uitreiking of verzending aan de aanvrager. Van het besluit wordt mededeling gedaan op de website www.officielebekendmakingen.nl

XV. Overleg en informatie

Er kan tevens vergunning of ontheffing nodig zijn op grond van andere wetten of verordeningen. Wij adviseren u zo nodig contact op te nemen met uw gemeente en/of milieudienst, als u dit nog niet heeft gedaan.

Als u vragen heeft over de procedure en de inhoud, kunt u contact opnemen met ons Servicebureau via servicebureau@provincie-utrecht.nl, of op telefoonnummer 030-2583311.

Voor meer informatie verwijzen wij u naar onze website www.provincie-utrecht.nl.

XVI. Verzending

Dit besluit wordt verzonden aan de aanvrager van de ontheffing. Een afschrift van deze ontheffing wordt verzonden aan:

- RUD Utrecht, Postbus 85242, 3508 AE Utrecht.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Utrecht,
namens hen,

Mevr. mr. S.L. Munsel
Teamleider Vergunningverlening Natuur en Landschap
Domein Landelijke Leefomgeving

ONTHEFFING

Naar aanleiding van het verzoek van Steunstichting VZZ op 29 april 2019, namens Gemeente Houten 30 oktober 2019, gelet op artikel 3.8 van de Wet natuurbescherming,

Verlenen Gedeputeerde Staten van provincie Utrecht hierbij aan:

Naam: Gemeente Houten

Adres: Postbus 30

Postcode en woonplaats: 3990 DA Houten

Ontheffing 82063AD7 voor het tijdvak tussen de verzenddatum van dit besluit en 31 december 2045

Van de verbodsbepalingen genoemd artikel 3.5, eerste, tweede en vierde lid, van de Wet natuurbescherming, voor zover dit betreft het opzettelijk doden, het opzettelijk verstoren, en/of het beschadigen en/of vernielen van voortplantings- of rustplaatsen van de baardvleermuis (s.l. *Myotis mystacinus/brandtii*), franjestaart (*Myotis nattereri*), gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*), meervleermuis (*Myotis dasycneme*), ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*), vale vleermuis (*Myotis myotis*) en watervleermuis (*Myotis daubentonii*). Het gebied waarvoor de ontheffing geldt, betreft fort Honswijk, Lekdijk 58, Schalkwijk, zoals weergegeven in bijlage 2 bij dit besluit.

Aan deze ontheffing zijn de volgende voorschriften verbonden:

Algemene voorschriften

1. De ontheffing wordt slechts voor de hierboven genoemde soorten en beschreven verboden handelingen verleend.
2. Deze ontheffing geldt alleen voor de werkzaamheden die conform de aanvraag worden uitgevoerd, voor zover in deze ontheffing zelf niet anders is aangegeven.
3. De ontheffinghouder dient onverwijld contact op te nemen met het Servicebureau van de provincie Utrecht, Archimedeslaan 6, postbus 80300, 3508 TH te Utrecht of via servicebureau@provincie-utrecht.nl indien bij het uitvoeren van de werkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen of andere handelingen als bedoeld in voorschrift 1 noodzakelijk zijn.
4. Deze ontheffing kan uitsluitend gebruikt worden door (medewerkers van) de ontheffinghouder of haar rechtsopvolgers of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder of haar rechtsopvolgers blijven daarbij verantwoordelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.
5. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dient een afschrift van deze ontheffing en de bijbehorende brief op de locatie van de werkzaamheden aanwezig te zijn en op verzoek te worden getoond aan de daartoe bevoegde toezichthouders of opsporingsambtenaren.
6. De ontheffinghouder dient een ecologisch werkprotocol op te stellen met daarin minstens de voorschriften uit deze ontheffing. Het werkprotocol dient (aanvullend) de volgende aspecten te omschrijven:
  - a. Omschrijving van het plangebied, inclusief kaart;
  - b. Activiteiten/workzaamheden die uitgevoerd worden (inclusief planning);
  - c. Maatregelen die getroffen zijn/worden (locatie op kaart en datum/tijd);
  - d. Wie is de begeleidende ecoloog (inclusief contactgegevens);
  - e. Welke activiteiten zijn/worden door de ecoloog begeleid;
  - f. Hoe er wordt/is omgegaan met onverwachte (beschermde) soorten binnen het plangebied.
7. De ontheffinghouder dient, twee weken voorafgaand aan de datum waarop de werkzaamheden zullen aanvangen, het meldingsformulier 'aanvang werkzaamheden' volledig in te vullen op <https://rudutrecht.formulierenserver.nl/startwerkzaamhedenwnb>. Bij de melding dient het werkprotocol zoals omschreven in voorschrift 6 bijgevoegd te zijn.
8. Tijdens de werkzaamheden dient een logboek te worden bijgehouden. In het logboek dienen gemaakte ecologische keuzes vastgelegd te worden zoals goedkeuring / vrijgeven door een ecoloog, afwijkingen van het ecologisch werkprotocol en gekozen mitigerende maatregelen en de locatie daarvan. In het logboek worden in ieder geval de relevante resultaten van de uitgevoerde handelingen, omschreven in de voorschriften 10 tot en met 14 geregistreerd.
9. Na afronding van de werkzaamheden dient de ontheffinghouder het meldingsformulier 'einde werkzaamheden' volledig in te vullen op <https://rudutrecht.formulierenserver.nl/eindwerkzaamhedenwnb>. Het logboek zoals omschreven bij voorschrift 8 dient bijgevoegd te worden.

Specifieke voorschriften

10. De maatregelen, genoemd in bijlagen 1 tot en met 7 van het bij de aanvraag gevoegde rapport "Vleermuizen op fort Honswijk: mitigatie, compensatie en beheer van vleermuizen op fort Honswijk in relatie tot ontwikkeling en gebruik van het fort" (Limpens, H.J.G.A., en Schillemans, M.J., 24 oktober 2019) dienen te worden opgevolgd.
11. In aanvulling op de voorschriften volgend uit voorschrift 10 dient u in de eerste winter dat de geleide excursies gegeven worden in het torenfort direct aan de Regionale Uitvoeringsdienst te melden indien er waarneembare verstoring is opgetreden ten aanzien van de vleermuizen (wakker worden, rondvliegen, uitgeputte vleermuizen gevonden). Hiertoe dient na afloop van de excursies door een deskundige gecontroleerd te worden of er vleermuizen gewekt zijn.
12. U dient de resultaten van de wintertellingen uiterlijk de eerstvolgende 1 juni toe te zenden aan servicebureau@provincie-utrecht.nl.
13. U dient de eerste drie jaar van de exploitatie van het torenfort de wintertelling vergezeld te doen gaan van een deskundigenanalyse. Deze analyse ziet in ieder geval toe op een verklaring van de wisselende aantallen van de baardvleermuis, franjestaart, en de watervleermuis.
14. U dient Gedeputeerde Staten van Utrecht en de Regionale Uitvoeringsdienst in kennis te stellen indien er wordt afgeweken van de voorschriften uit de werkprotocollen. Gedeputeerde Staten van Utrecht kan aanvullende (monitorings)voorschriften opleggen.
15. Indien de resultaten van de wintertellingen daar aanleiding toegeven, kunnen de voorschriften en werkprotocollen worden aangepast door Gedeputeerde Staten van Utrecht.
16. De werkzaamheden en bovengenoemde voorschriften dienen te worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige op het gebied van de soorten waarvoor ontheffing is verleend. Deze dient in ieder geval bij de start van de werkzaamheden aanwezig te zijn op de planlocatie.
17. Deze ontheffing kan, conform artikel 5.4 van de wet, worden ingetrokken, indien blijkt dat de ontheffinghouder zich niet houdt aan de voorschriften.

Contactgegevens

Aanspreekpunt in het kader van deze ontheffing en de daaruit voortvloeiende voorschriften is het Servicebureau van de provincie Utrecht, Archimedeslaan 6, postbus 80300, 3508 TH te Utrecht, bereikbaar op telefoonnummer 030 – 258 33 11 of e-mailadres servicebureau@provincie-utrecht.nl.

Bijlage 2: Locatie plangebied

Bijlage 3: overzicht gebouwen

Gebouwen op Fort Honswijk (bron: Dienst Landelijk Gebied, 2014)

gebouw A	ca. 1875	poortgebouw	gebouw I	1846	toeren
gebouw B	1959	werkplaats	gebouw K	ca. 1875	contrescarpgalerij
gebouw B1	1959	schietbaan	gebouw M	ca. 1875	kazemat
gebouw C	ca. 1875	remise	gebouw N	20-II	loods
gebouw D	ca. 1875	magazijn	gebouw O	20-II	garage/werkplaats
gebouw E	19-D	magazijn	gebouw P	1945	eetzaal
gebouw E1	20-II	loods	gebouw P2	20-II	garage
gebouw E2	20-II	loods	gebouw S	20-II	kantoor
gebouw F	ca. 1875	magazijn	gebouw T	ca. 1875	fortwachterswoning
gebouw G	ca. 1875	remise	gebouw U	20-II	kantoor
gebouw G1	1846/75	poterne	gebouw V	20-II	werkplaats
gebouw H	ca. 1875	magazijn	gebouw Y	20-II	wachtgebouw